

Bly i fokus

En række forskere fra hele verden har med Niels Kanstrup, adjungeret lektor på Aarhus Universitet, i spidsen samlet deres viden om bly i ammunition i det videnskabelige tidsskrift *Ambio*. Publikationen blev præsenteret ved en temadag på Jagtslottet på Kalø.

Tekst og foto: Sabina Rohde, Danmarks Jægerforbund

Niels Kanstrup præsenterede en række emner og resultater fra særnummeret for en række inviterede i de stemningsfyldte lokaler på Jagtslottet i Rønde.

ØVRIGT: Bly er, i et historisk perspektiv, metallet over dem alle, når det kommer til ammunition. Bly er uden tvivl et fascinerende og fantastisk materiale. Samtidig er der heller ingen tvivl om, at der de seneste 2.000 år har været bevis for, at bly er farligt. Nogle mener sågar, at Romerriget faldt på, at de bestemmende romere led af svær demens forårsaget af bly. I skeletter fra det gamle Rom har forskere fundet høje niveauer af bly, som med stor sandsynlighed stammer fra vandrør, pander, tallerkener og sminke, for at nævne nogle kilder. Der er også talrige beretninger om arbejdere fra miner og anden tung industri, der har lidt under konsekvenserne af blyforurening. At bly ikke længere findes i benzinen på det danske marked, er helt naturligt for os. Men når vi ved, at bly er farligt, hvorfor er det så, at bly fortsat anvendes i mange jægers jagtammunition?

Vi ved, det er farligt

Bly har en dokumenteret skadelig effekt og kan medføre skader på knoglemarven, hjernen, organerne og fertiliteten, for at nævne nogle eksempler. Særligt har det vist sig, at fostre har en evne til at optage bly. Det betyder, at Fødevarestyrelsen i dag anbefaler, at gravide helt undlader at spise vildt, der er nedlagt med blyholdig ammunition.

”
At bly ikke længere findes i benzinen på det danske marked, er helt naturligt for os. Men når vi ved, at bly er farligt, hvorfor er det så, at bly fortsat anvendes i mange jægers jagtammunition?

tion. Selv hvis kødet omkring sårkanalen fjernes, har projektilet derudover afsat en mængde bly i dyret. Den mængde bly kan have konsekvenser for fostrene, og derfor reageres der i den sammenhæng ud fra et forsigtighedsprincip. Verdenssundhedsorganisationen WHO tager det skridtet videre og er kommet med en anbefaling om, at der slet ikke må være bly i nogen fødevarer.

Derfor gav forskerne under præsentationen af særnummeret også udtryk for en undren over, hvorfor den viden, der er genereret om tungmetallet, ikke er nok til at skabe ændringer. Den første videnskabelige artikel om blys ef-

fekter blev udgivet af Wetmore tilbage i 1919, og Bellrose udgav en række artikler op igennem 50'erne, der stadig findes på referencelisterne i nutidens litteratur. Så hvorfor er mange jægere forbeholdne, eller direkte negative, over for, at bly udfases i ammunition til jagt?

Jagt og bly

I forhold til hagl har Danmark totalt udfaset bly til fordel for stål tilbage i 1996. Forud for det totale forbud lå en udfasningsperiode. I mange andre lande er overgangen til den blyfri haglpatron dog langt fra smidig eller eksekveret. Emnet debatteres ivrigt i de internationale våben- og jagtfora, og mange af vores medjægere i andre lande har en meget konservativ holdning til et skifte i ammunitionstype. Som beskrevet i artiklen ”Bly i rovfugle” i novemberudgaven af *Jæger* undersøger EU i øjeblikket området nærmere, og der er ingen tvivl om, at mange af vores europæiske medjægere frygter udfaldet. Jægerforbundet arbejder med at formidle den årelange erfaring, de danske jægere har med stålhagl, og håber, at det vil kunne vise jægere i andre lande, at stål er en fuldt ud tilfredsstillende substitut for blyhagl.

I forhold til bly i riffelammunition har den amerikanske stat Californien

”

I forhold til bly i riffelammunition har den amerikanske stat Californien indført et totalforbud mod bly i ammunition – som det eneste sted i verden p.t.

indført et totalforbud mod bly i ammunition – som det eneste sted i verden p.t. I Europa findes en række statslige arealer i Tyskland, hvor blykuglen ikke er velkommen.

En særlig mentalitet hos jægerne?

En af artiklerne i særnummeret omhandler netop de danske erfaringer fra indførelsen af forbuddet mod blyhagl. Niels Kanstrup har i den sammenhæng set nærmere på antallet af jagttegnsløbere i den periode, hvor forbuddet trådte i kraft, for at undersøge, om modstanden imod stålhagl-ene var så stor, at det fik en reel indflydelse på antallet af jægere. Data viser, at antallet af jagttegnsløbere ikke blev påvirket af forbuddet. Derudover har han gennemgået litteraturen om emnet udgivet i overgangsperioden (1978-1992). Forbuddet trådte i kraft 1. august 1986, og i samme år peakede både mængden af omtale såvel som den negative omtale. Herefter vendte billedet dog, og de positive omtaler af de nye stålhagl steg.

Med andre ord viste processen om-

”

Det var ejerskabet for opgaven, der medvirkede til, at patronerne udviklede sig, så kvaliteten er, hvor den er i dag.

kring udfasningen af bly i haglpatroner et reaktionsmønster, der startede med negativitet, men som endte i en konstruktiv tilgang til problematikken. Det, der gjorde udfaldet, mener Kanstrup, ligger i, at jægerne tog et lederskab for opgaven og ville have tingene til at virke. Det var ejerskabet for opgaven, der medvirkede til, at patronerne udviklede sig, så kvaliteten er, hvor den er i dag.

Næste skridt, set med danske briller, er udfasningen af bly i riffelammunitionen. Det er en udfordring, hvor de tekniske problemstillinger, i modsætning til da forbuddet mod blyhagl blev vedtaget, er løst. Det er en proces med mange stakeholders, der spænder fra virksomheder og jagtorganisationer til jægere og andre grønne samt sundhedsfaglige organisationer. Den faglige viden, vi har, fortæller os, at alternativerne til bly er her, men hvad er det så, der skal til for, at jægerne tager et lederskab for sagen og sætter det blyholdige ammu-

”

En indledende jordundersøgelse på Tipperne viser, at der ligger hagl fra ca. et haglskud pr. kvadratmeter i sedimentet. Det vil sige, at der på Tipperne estimeres at ligge 15 tons bly fra jagt.

nition endeligt for døren? Det bliver en spændende proces at følge.

Gamle lig i lasten

En anden del af arbejdet, der pågår i forskningsperspektiv, er at få mere viden om, hvordan fortidens jagtaktiviteter kan påvirke nutidens miljø. En indledende jordundersøgelse på Tipperne viser, at der ligger hagl fra ca. et haglskud pr. kvadratmeter i sedimentet. Det vil sige, at der på Tipperne estimeres at ligge 15 tons bly fra jagt. Hvilken betydning har dette depot af bly for omgivelserne? Det vil forskerne gerne se nærmere på.

Samtidig er det interessant at un-

Bly i vores fødevarer kommer mere og mere i fokus. Skovduen på billedet er importeret fra England, men købt i Danmark. Et røntgenfoto afslørede, at duen var nedlagt med blyhagl.

dersøge, hvordan stålhagl omsættes i naturen. En af de ting, vi allerede nu ved, er, at stålhagl ruster. Men der mangler viden om hvor hurtigt og hvordan. Det er en af de opgaver, der venter, og som jægerforbundet selvfølgelig følger med interesse.

Hvad nu?

Helt konkret, som opfølgning på særnummeret, har Niels Kanstrup og hans kolleger udsendt et spørgeskema til 3.000 vilkårligt udtrukne jægere. Formålet med undersøgelsen er at få viden om, hvad jægerne ved om den blyfri riffelammunition, om de har prøvet det og så videre. Den viden vil indgå i våbenudvalgets og jægerforbundets fortsatte arbejde omkring emnet.

sro@jaegerne.dk

Mere information

Du finder et link til særnummeret på jægerforbundets hjemmeside, hvor seks af artiklerne kan læses i såkaldt open access.